

Historie en Overleveringen

BUURMALSEN

Deze gemeente grenst ten N. aan de gemeente Buren, ten O. aan de Molengracht, die het van dezelfde gemeente scheidt, ten Z. aan de Linge, waardoor ze van Geldermalsen gescheiden wordt en ten W. aan de gemeente Beesd. Ze bevat de dorpen Buurmalsen en Tricht en de oude heerlijkheid Reyersvoort, telde in 1843 ruim 1100 inwoners, die hun bestaan hoofdzakelijk vonden in landbouw en veeteelt. De Hervormden, die toen 1000 in getal waren, telden twee kerkelijke gemeenten: die van Buurmalsen en Tricht en bezaten in elke gemeente één kerk. Er waren ongeveer 100 Katholiekken. Elk dorp telt 1 school. Reeds in 850 wordt 't gemeld als Malsna in 'n schenkingsbrief aan Ludgerus van enige goederen, terwijl in 'n brief aan keizer Otto III in 916 de naam Malsne wordt genoemd.

Anderen beweren, dat Buurmalsen het eerst genoemd werd in 1141 door de heer Jan van Arkel, die 't stichtte toen hij uit het Heilige Land terug kwam. Waarschijnlijker lijkt het evenwel, dat het door die Heer vergroot werd, mede met de reeds genoemde schenking van kerkelijke goederen 916. De kerk zou, naar men wil, door de H. Sintbertus die in 713 overleed, ingewijd zijn. Deze kerk was volgens een handschrift van de Sint-Pieterskerk te Utrecht, in die kerk ingelijfd, hebbende het kapittel van St. Pieter te Utrecht de bevestiging van de kerk te Buurmalsen onder zekere voorwaarden, overgedaan aan de Abt van Mariënwaard.

De kerktoeren had geen uurwerk, maar een zeer grote klok, waarop men twee Mariabeelden met het kind Jezus ziet, terwijl in de bovenrand staat: „St. Salvator is mijn naam. Mijn geclanc is voer Godt bequaem. Der vremden roep ic. Den doode oberlui ic. Hanghel, donner en festoen. Ic herinner boemeland" A.O. MDXXXIII". De Hervormden telden in 1843 ongeveer 400 zielen. De eerste die als predikant vermeld wordt, is Henricus Bellichius, die in 1607 de dienst waarnam. De grote en Kleine tienden van Buurmalsen, werden in 1378 (volgens anderen 1373) door Otto, Heer van Arkel, gegeven aan het kapittel door hem gesticht in Gorinchem.

TRICHT

In de Tegenwoordige Staat van 1741 lezen we over dit dorp: Tricht, één der beste dorpen van het Graafschap Buren, ligt aan de Linge tussen de Abdij van Mariënwaard en Buuren-malsem.

Mogelijk heeft het zijn naam gekregen, omdat men er eertijds over de Linge plagt gezet te worden. Bij Tricht is een oude Ridder-Hofstad, Kraaienstein geheten. Hiertoe behoren ruim 40 morgen land. De eigenaar heeft een gestoelte in de kerk van Tricht en een begraafplaats in het Koor. Het Huis ligt rondom in zijn grachten. Nog is er te Tricht een ander Herenhuis, dat op hedendaagse wijze gebouwd is en „Het Hof te Tricht" wordt genoemd. Dicht bij het dorp ligt de oude Heerlijkheid Reyersvoort. Het Huis is niet zeer aanzienlijk. Het had een stevige vierkante toren, die eerder hoog ten dake plagt uit te steken, doch dreigende in te storten, in 1741 al tot het dak was afgebroken. Men ging door een ijzeren deur de toren binnen, in welke de Heren van Reyersvoort huisden.

De grachten om het Huis waren toenmaals verdroogd. Men wil, dat men van ouds het recht had halsstraffen toe te passen. Diep onder

de toren zag men nog de kelders voor de gevangenen.

De Heren van Reyersvoort hadden het recht de vrije jacht uit te oefenen. In de grafkelder in het koor der kerk, liggen verscheiden personen, uit het geslacht van de oude Heren Van Buren begraven. De laatste Heer van Reyersvoort, Ketel genaamd, heeft de Heerlijkheid met alle gerechtigheden afgestaan aan Koning Willem, door wien ze weer gehecht zijn aan de Gravelijke goederen van Buren.

Thans (1741) is het een boerenhofstede. Thans wordt Crayenstein bewoond door Mevrouw M. v. Reekum-Streef en Reyersvoort door de familie Merckens. Crayenstein was een Burens leen. De eerste eigenaar in de 17e eeuw was Jr. Edmond de Gruijter, hofmeester van de Graaf van Hohenlohe, later raad en rentmeester van de Prins van Oranje te Buren. Hij was gehuwd met Elisabeth van Tuijl, een dochter uit het eerste huwelijk van Jr. Henrick van Tuijl van Bulckensteijn en den Oudenbosch. De zoon van de Heer van Crayenstein, Jr. Arnold de Gruijter, heer van Crayenstein was gehuwd met Jonkvrouwe Margareta van Els. Zijn zuster, Jonkvrouwe Anna Maria de Gruijter werd ambtsvrouw van Beesd. In 1640 was de zoon al sinds enkele jaren eigenaar. Deze nam onophoudelijk geld op op zijn bezittingen en heeft tenslotte in 1669 Crayenstein met alles wat hem onder Tricht nog toebehoorde, in publieke veiling moeten brengen. Bij die gelegenheid werd het goed omschreven als „een welgebouwd addelelijk huis met syn thooren, bouwhuysen, schuieren, bergen, duyhuysen, visvijver, hoven en bepotingen, alle in sijne grachten", enz.

In de „Tegenwoordige Staat" van 1741 wordt gezegd van Buuren-malsen, vanouds Burg-malsem geheten, doch Jhr. Beelaerts van Blokland, komt in „Gelre" tot een geheel andere conclusie. Hier volgt zijn zeer deskundige beschouwing.

Borchmalsen—Geldermalsen

„Het oude Malsen werd door de rivier de Linge in twee gedeelten gesplitst. Het deel benoorden de rivier werd genaamd Overmalsen en ook, omdat dit gedeelte in het Graafschap Buren lag, Buurmalsen. Het bezuiden de Linge gelegen deel droeg oudtijds de naam Borchmalsen naar de burcht aldaar gelegen en in 1828 afgebroken. In 1253 aan de Graaf van Gelre gekomen zijnde, verkreeg het zijn tegenwoordige naam Geldermalsen. Dit Borchmalsen en de oude naam van Geldermalsen zouden zijn geweest, wordt gewraakt door hen, die in navolging van een aantal geschiedschrijvers, in Buurmalsen ten onrechte Borchmalsen zien. Reeds duidt de plaatsing van de Malsense overdrachtsbrieven, gedeeltelijk onder Buuren-Malsen en overigens onder Borchmalsen op verschil van localiteit.

Zo worden ook in de goederenlijsten van het Cartularium van Mariënwaard onderscheidenlijk gegeven Borchmalsen en Buuren-Malsen

De overdrachtsbrieven in dit Cartularium onder Borchmalsen afgeschreven, werden, voor zover ze schepenbrieven zijn, verleden voor de schepenen van Zaltbommel (1), onder welker schepenbanck Borchmalsen aanvankelijk behoorde en nadat in 1335 graaf Reinold van Gelre te Deil een schepenbank had opgericht voor de landen aan de Linge in de Tielerwaard, worden deze brieven niet langer voor de

schepenen van Zaltbommel, maar voor die van Deil verleden (2).

Borchmalsen was dus in den Tielerwaard gelegen, ergo Geldermalsen. De voordrachtsbrieven, ingeschreven onder Buuren-Malsen (Overmalsen) daarentegen, zijn geen schepenbrieven, maar worden verleden voor de Heer van Buren (3), of voor diens drossaard of rechter. Bovendien zijn oude plaatsnamen in het Cartularium onder Borchmalsen nog in Geldermalsen bekend als: het Onner, de Voetaker, Westerhout, Uiterdijk, terwijl deze benamingen onder Buurmalsen niet voorkomen. De gemeente Geldermalsen bezit geen oud archief, dus was de oplossing hier niet te vinden.

In een leenbrief van Otto, heer van Arkel van 10 nov. 1363 wordt verleid: een koppeltiend van Buurenmalsen en in een leenbrief van Johan van Arkel, heer van Pierpont enz., van 13 jan. 1426 een koriendiend onder Borchmalsen.

Twee verschillende plaatsen derhalve en Borchmalsen niet in het land van Buren.

- 1) a. Zaltbommel, 3 mei 1317, Otto van Cuyk, ridder, verkoopt voor 500 pond aan Mariënwaard 18 morgen in de Elfgeuren onder Malsen.
 - b. Zaltbommel 18 nov. 1320, Heilwig van Ripa en haar zonen verkopen aan de Abdij 6 morgen onder Malsen.
 - c. Zaltbommel, 31 juli 1329, Henricus Telj en Gerardus Maeighis, een uiterwaard aan de Linge aan de Abdij.
 - d. Zaltbommel, 26 september 1333 de Weduwe van Heerbeen en hare meerderjarige kinderen verkopen lander onder Geldermalsen aan Hendrik van den Werve.
 - 2) a. Deil, 10 juli 1335, Hendrik van den Werve verkoopt land onder Geldermalsen aan de Abdij.
 - b. Deil, 11 nov. 1338. Voor Willem van Seps ende Henric Willems van Enspije S in Deijle, verkoopt Dybbout Lemkenssoen ende Aleijd, zijn zuster met haren mombaer, aan Henric die Sasse van Enspije, een huus ende ene hofstat gheleghe tot Malsen, tughen die ghemene steghe in een eyghen erve sonder tyns ende sonder dyk erfliken te besitten, uitghenomen 115 pond was jaerlix der kerken van Malsen, tot Paeschen te betalen en ontvangt het verkochte van dezen terug, tegen een jaarlix erftus van 25 scill. Gegheven in 1338 op Sunte Martyusdch in den winter.
 - c. Deil, 22 nov. 1342, Henric die Sasse van Enspye schenke zijn rechten in den voorgaanden brief genoemd van Hofstat en erf te Malsen aan de Abdy van Mariënwaard.
 - 3) a. Buren, 8 september 1295. Otto, heer van Buren oorkondt dat de abdij onder Malsen van Jutta Volerwijn heeft gekocht.....
 - b. Buren, 25 sept. 1318. Hendric van Malsen en Roelof de Wilde dragen land op aan de abdij.
 - c. Buren, 8 december 1347, Kerkmeesters en geburen te Overmalsen verkopen verscheidene stukken land aan de abdij.
1281. Egbert sticht de eerste burcht alhier en plaatst er een burchtgraaf op of heeft zichzelf als burchtgraaf aangemerkt. Dit blijft een open vraag.
- Het wapen van Buurmalsen is een schild van sabel (zwart), beladen met drie zuilen van goud, geplaatst twee in een. Het is de gemeente in 6.1.1888 geschonken. Het was het blazoen van de heerlijkheid Crayenstein.